

ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี

นายเกรียงศักดิ์ รอดเย็น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-756-6

ลิขสิทธิ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017939

117268321

THAI EDUCATIONAL PHILOSOPHY ACCORDING TO PROFESSOR

DR.SAROJ BUASRI' S POINT OF VIEW

Mr.Kriengsak Rawdyen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Foundations of Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-756-6

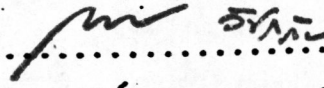
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.
 สาโรช บัวศรี

โดย นายเกรียงศักดิ์ รอคเย็น

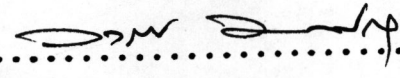
ภาควิชา สารคดีศึกษา

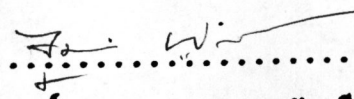
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. จุฬพล ภูถักหิรัน

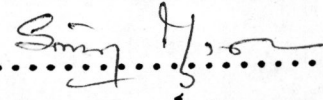
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ท้าว วิชาภัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วารินทร์ มาศกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. จุฬพล ภูถักหิรัน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา कुงคสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุทธิ ศิริบรมพิทักษ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

เกรียงศักดิ์ รอดเย็น : ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (THAI EDUCATIONAL PHILOSOPHY ACCORDING TO PROFESSOR DR. SAROJ BUASRI'S POINT OF VIEW) อ.ที่ปรึกษา : อ.ดร.จุมพล พุทธิพรชิวิน, 266 หน้า.
ISBN 974-578-756-6

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทยของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในระยะ พ.ศ.2494-2507 คือ ปรัชญา Progressivism และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิด คือ สภาพบ้านเมืองที่ต้องพัฒนาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการได้รับการศึกษาจากอเมริกา ตลอดจนสภาพการศึกษาไทยที่ต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในระยะ พ.ศ.2507-ปัจจุบัน คือ พุทธปรัชญาการศึกษา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิด คือ การศึกษาทางด้านศาสนาที่ใช้เป็นพื้นฐานแนวคิด และความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดปรัชญาการศึกษาตะวันตกและพุทธปรัชญา
3. พุทธปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านอภิปรัชญาหรือความจริงแท้สูงสุดของโลกและมนุษย์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในด้านญาณวิทยานั้น มนุษย์เกิดความรู้ด้วย สัญญา ทิฐิ ญาณ ส่วนด้านคุณวิทยา ความดี หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ
4. องค์ประกอบพุทธปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านความหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาขั้น 5 เพื่อให้บุคคลมุลลตน้อยลง ในด้านความมุ่งหมายของการศึกษา ส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน มุ่งพัฒนาขั้น 5 ส่วนที่เกี่ยวกับสังคม ให้รู้จักปฏิบัติตนได้ถูกต้องอยู่ร่วมในสังคมได้ ส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ให้รู้จักวิคิดและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และมุ่งบูรณาการชีวิตให้มีความสุข
ในด้านนโยบายทางการศึกษา คือ การศึกษาให้รู้จักตนเองและรู้ความถนัด ศึกษาสภาพแวดล้อมและสังคม ตลอดจนศึกษาคุณธรรม จริยธรรม
ในด้านวิธีสอน คือ วิธีสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจ หมายถึง ขั้นทุกข์ ขั้นสมุทัย ขั้นนิโรธ และขั้นมรรค

ภาควิชา สารัตถศึกษา
สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติ ๐๐๑๖๒

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา จม พ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

KRIENGSAK RAWDYEN : THAI EDUCATIONAL PHILOSOPHY ACCORDING TO
PROFESSOR DR.SAROJ BUASRI'S POINT OF VIEW. THESIS ADVISOR.: CHUMPOL
POOLPATARACHEWIN, Ph.D., 266 PP. ISBN 974-578-756-6

The purpose of this research was to analyze Thai educational
philosophy according to Professor Dr.Saroj Buasri's point of view.

The results of this research are:

1. During 1950-1964 his educational philosophy concentrated on
Progressivism. Three factors influencing his concept were as follows: a) The
need to improve the situation of the country after World War 2.
b) Progressivism was also very well-known while Professor Dr.Saroj Buasri was
studying in the United States. c) The need to improve the educational system
in Thailand.

2. From 1964-Present the educational philosophy is Buddhist
philosophy of education. Two factors influencing his concept are his study of
Buddhism and the relation of western educational philosophy and Buddhist
philosophy.

3. Buddhist educational philosophy according to Professor Dr.Saroj
Buasri's point of view. Metaphysics: The real truth of human and this world
is Impermanent, Suffering and Soulless. Epistemology: One learns from
Perception, Opinion and Insight. Axiology: Goodness means the condition that
has no greed, hatred and delusion.

4. Elements of Education : The meaning of education is the development
of Five Aggregates to get rid of Demeritorious roots. The objective of
education: To the learners: To improve Five Aggregates: To society: To behave
right and live together. To learning: To know the ways of thinking and to
use the reasons to solve problems and make life happy. The policy of
education is to study to know oneself about Five Aggregates and skill or
aptitudes. It is also to learn about the society environment, morality and
good deeds. Teaching approach is to follow step by step the Four Noble
Truths: Dukkha, Samudaya, Nirodha and Magga.

ภาควิชา สारัตตศึกษา
สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อผู้ผลิต ๓๑/๑๒/๕๓๑/๕๒
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ๗๒/๒๕
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีก็ได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งของ อาจารย์ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัย ซึ่งท่านให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และชี้แนะในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุญาติและความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี ในการรวบรวมข้อมูลและคำแนะนำบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย เป็นอย่างมาก

ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ทักษะในการนำพุทธปรัชญาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี มาใช้กับการศึกษาไทย ได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก พระเทพเวที, พระราชธรรมนิเทศ, ศาสตราจารย์ ดร. วิทย์ วิศทเวทย์, ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภาวิไล, ศาสตราจารย์ ดร. สุนทร ณ รั้งสี, ดร. เอกวิทย์ ณ กลาง, ดร. วิชัย ตันศิริ และ ดร. สายหยุด จำปาทอง

ความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วารินทร์ มาศสกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา กุญแจสวัสดิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุทธิ ศรีบรรณพิทักษ์ ที่ได้ช่วยแก้ไขและชี้แนะข้อบกพร่องจนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือและได้รับกำลังใจอย่างดียิ่งจาก คุณพ่อผิน คุณแม่ทองสุข รอดเย็น พร้อมทั้งญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ อีกหลายท่าน

จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

เกรียงศักดิ์ รอดเย็น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ปรัชญาการศึกษา	10
พุทธปรัชญาการศึกษา	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์	
เชิงปรัชญา	44
3 ประวัติและผลงานของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช บัวศรี ...	53
ตอนที่ 1 ประวัติศาสตราจารย์ ดร. สำโรช	
บัวศรี	55
ตอนที่ 2 ประวัติการศึกษาของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช	
บัวศรี	55

ตอนที่ 3	ตำแหน่งหน้าที่การงานและงานสำคัญ	59
ตอนที่ 4	ผลงานของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช บัวศรี	68
4	วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไทยของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช บัวศรี ในช่วง พ.ศ. 2494 - 2507	71
	แนวคิดด้านปรัชญาการศึกษาไทยของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช บัวศรี ในช่วง พ.ศ. 2494 - 2507	72
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของศาสตราจารย์ ดร. สำโรช บัวศรี	73
	สภาพบ้านเมือง	74
	สภาพการศึกษาไทย	76
	การได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ	81
	องค์ประกอบของปรัชญาการศึกษา	82
	ความหมายของการศึกษา	82
	จุดมุ่งหมายของการศึกษา	83
	หลักสูตร	84
	วิธีสอน	84
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา	85
	การศึกษาทางด้านศาสนา	86
	ความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างปรัชญาการศึกษาทางตะวันตก และ พุทธปรัชญา	88

5	วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทยของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี ในช่วง พ.ศ. 2507 - ปัจจุบัน	90
	ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี	91
	อภิปรัชญาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี	94
	ญาณวิทยาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี	103
	คุณวิทยาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี	116
	องค์ประกอบของพุทธปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี	126
	ความหมายของการศึกษา	126
	ความมุ่งหมายของการศึกษา	136
	นโยบายทางการศึกษา	143
	วิธีสอน	149
	ความสัมพันธ์ของ อภิปรัชญา ญาณวิทยา คุณวิทยาของ พุทธปรัชญา กับ องค์ประกอบพุทธปรัชญาการศึกษา	162
6	ทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านต่อการนำพุทธปรัชญาการศึกษา ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สároช บั้วศรี มาใช้กับ การศึกษาไทย	169
7	สรุปผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ	186

บทที่		หน้า
	สรุปผลการวิจัย	186
	ข้อเสนอแนะ	194
	บรรณานุกรม	195
	ภาคผนวก	206
	ประวัติผู้วิจัย	266